

פרשת ויחי

בראשית פרק-מט

{יג} זבולון לחוף ימים ישכן והוא
לחוף אניות וירכתו על-צידן:
רש"י

זבולון לחוף ימים. על חוף ימים תהיה ארצו, חוף,
כתרגומו ספר, מרק"א בלע"ז, והוא יהיה מצוי תדיר אל
חוף אניות, במקום הנמל, שאניות מביאות שם
פרקמטיא, שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא, וממציא מזון
לשבת יששכר, והם עוסקים בתורה, הוא שאמר משה
שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך, זבולון יוצא
בפרקמטיא, ויששכר עוסק בתורה באהלים: וירכתו על
צידן. סוף גבולו יהיה סמוך לצידון, וירכתו. סופו, כמו
ולירכתי המשכן:

אבן עזרא

לחוף ימים. גם זה לאות כי זאת דרך נבואה. ופי' לחוף מחוז, והוא
מגזרת חופף עליו כל היום כי האניות לא תעמדנה במקום מגולה לרוח:

בעל הטורים

וירכתו על צידן. כתיב חסר צידן ל' צידה שהיה מספיק מזון
ליששכר:

{יד} יששכר חמר גרם רבץ בין

המשפתיים:

רש"י

יששכר חמור גרם. חמור בעל עצמות, סובל עול תורה כחמור חזק שמטעינין אותו משא כבד: רבץ בין המשפתיים. כחמור המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה בבית, וכשהוא רוצה לנוח, רובץ בין התחומין בתחומי העיירות שהולך שם פרקמטיא:

אבן עזרא

בין המשפתיים. יתכן היותו מגזרת ה' תשפות שלום לנו (ל' שימה תשית שלום לנו – רש"י שם):

בעל הטורים

יששכר חמר גרם. קרי ביה חמור גורם ששמעה לאה קול צעקת החמור ויצאה לקראת יעקב והביאתו לאהלה: בין המשפתיים. ב' במסורה הכא ואידך לָמָּה יִשְׁכַּב בֵּין הַמְּשֻׁפְּתִים. כמו שהחמור נושא כל המשא כך היה יששכר נושא משאות של ישראל בתורה ורוב סנהדרין היו משל יששכר. כתיב הכא רובץ בין המשפתיים שהיו מרביצין תורה בישראל בלשכת הגזית שהיתה חציה בקדש וחציה בחול וכתוב התם למה ישבת בין המשפתיים שהיתה נחלתו על שפת הים בין ים ליבשה כדמתרגמינן ואחסנתיה בין תחומיא:

זוהר

יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתיים. אמר רבי אלעזר, וכי יששכר חמור אקרי? אי בגין דאשתדל באורייתא נקרייה ליה סוס, או אריה, או נמר, אמאי חמור. אלא אמרו, בגין דחמור נטיל מטולא ולא בעיט במאריה כשאר בעירי, ולא אית ביה גסות הרוח, ולא חייש למשכב באתר

מתתקן, אופן הכי יששכר דאשתדלותיה באורייתא, נטיל מטולא דאורייתא,
ולא בעיט ביה בקב"ה, ולא אית ביה גסות הרוח, כחמור דלא חייש ליקרא
דיליה, אלא ליקרא דמריה, רובץ בין המשפתים, כדאמרינן ועל הארץ
תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל.

אדמו"ר מהר"ש

יששכר חמור גרם. למה דימה השבטים לחיות ובהמות טמאות,
ויובן עפמשנ"ת שהארי' שהוא יותר במעלה למטה הנה הוא חי' טמאה,
ע"ד כמו נפילת האבנים מהחומה שהגבוה יותר נופל למרחוק יותר, והרָאִי'
דוקא תופס דבר גשמי כו'. שכל הגדול מחבירו יצרו גדול, ויובן מענין
אהוי"ר שמסתעף מהם בחי' הכעס על ההיפך, בקנאם קנאת ה' צבאות כו',
ובאמת זהו סיגי הגבורות.

{טו} וַיֵּרָא מְנוּחָהּ כִּי טוֹב וְאֶת-הָאָרֶץ
כִּי נַעֲמָה וַיֵּט שַׁכְמוֹ לְסֹבֵל וַיְהִי
לְמַס-עֶבֶד:
רש"י

וירא מנוחה כי טוב. ראה לחלקו ארץ מבורכת
וטובה להוציא פירות: ויט שכמו לסבל. עול תורה:
ויהי. לכל אחיו ישראל: למס עבד. לפסוק להם
הוראות של תורה וסדרי עבדין, שנאמר ומבני יששכר
יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם
מאתים, מאתים ראשי סנהדראות העמיד, וכל אחיהם
על פיהם: ויט שכמו. השפיל שכמו, כמו ויט שמים הטו
אזניכם. ואונקלוס תרגם בפנים אחרים, ויט שכמו לסבול
מלחמות, ולכבוש מחוזות, שהם יושבים על הספר, ויהי
האויב כבוש תחתיו למס עובד:

בעל הטורים

למס עובד. ג' במסורה הכא ואידך ביהושע אשר לא הוריש וגו' ויתנם למס עובד. ויעלה שלמה למס עובד. לומר לא די שלימד תורה לכל ישראל אלא שהעלה להם מס מממונו שהיה מספיק לכל מי שיבא ללמוד:

אור החיים

וירא מנוחה כי טוב פירוש העולם שנקרא מנוחה - שהיא טובה, לשלול הטוב הנדמה בעוה"ז. ויט שכמו לסבול צער העוה"ז. ויהי למס פירוש שהיה הוא עצמו מס עובד פירוש שפינה עצמו לעבוד ה' ועשה עצמו כמם הניתן כן נתן עצמו להיות עובד עבודת הקודש העריבה והנעימה: ויהי למס עובד שכל הנבראים יעלו לו מס לפרנסתו ויעבדוהו לבן תורה וכמו שמצינו ליששכר עצמו שהיה זבולן עובד אותו וכן בכל דור ודור:

ספורנו

ויט שכמו לסבול. שני מיני המשא והם עול תורה ועול ציבור כאמרם רז"ל האי צורבא מרבנן דאיתי' במתא כל מילי דמתא עליה:

ספר הפליאה

בן עזאי הציץ ומת...כשהשיגה נפשו השגה שלימה באור הבהיר בהיר הוא בשחקים נדבקה נפשו שם כי ראתה מנוחה וירא מנוחה כי טוב ונשאר הגוף בלא נפש. זהו הציץ ומת...וע"כ יזהר האדם מלעלות בסולם גבוה כי מדת הדין שומרת השער ופוגעת בו ומשליכתו, וכי יפול מי יקימנו, אך היודע השער ואין לו עיכוב בכניסתו הוא שיש לו רשות לכנוס.

{טז} דִּן יְדִין עֵמוּ כְּאַחַד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י

דן ידין עמו. ינקום נקמת עמו מפלשתים, כמו כי ידין ה' עמו: כאחד שבטי ישראל. כל ישראל יהיו כאחד עמו, ואת כלם ידין, ועל שמשון נבא נבואה זו שהרי שמשון נקם נקמות כל ישראל יחד. ועוד יש לפרש כאחד שבטי ישראל, כמיוחד שבשבטים, הוא דוד שבא מיהודה:

אבן עזרא

דן ידין עמו. רמז שיהיה בעל דגל כאחד בני הגבירות:

בעל הטורים

כאחד שבטי ישראל. פירוש כדוד, ולכן אותיות של ראשי פסוקים

דן' יהי' לישועתך' - בגימטריא כדויד:

{יז} יְהִי-דָן נְחֹשׁ עַל־דָּרְךָ שְׂפִיפֹן
עַל־אֶרֶח הַנּוֹשֵׁךְ עֵקְבֵי-סוֹס וַיִּפֹּל

רִכְבּוֹ אַחֲוֹר:

רש"י

שפיפן. הוא נחש, ואומר אני שקראו כן על שם שהוא נושף כמו ואתה תשופנו עקב: הנושך עקבי סוס. כך דרכו של נחש. ודמהו לנחש הנושך עקבי סוס. ויפל רכבו אחור. שלא נגע בו, ודוגמתו מצינו בשמשון, וילפת וגו' את שני עמודי התוך וגו', ושעל הגג מתו. ואונקלוס תרגם כחיוי חורמן, שם מין נחש שאין רפואה לנשיכתו, והוא צפעוני, וקרוי חורמן על שם שעושה הכל חרם, וכפתנא - כמו פתן, יכמוץ - יארוב:

{יח} לִישׁוּעָתְךָ קִנִּיתִי יְהוָה:

רש"י

לישועתך קויתי ה'. נתנבא שינקרו פלשתים את

עיניו, וסופו לומר זכרני נא וחזקני נא אך הפעם:

הרב המגיד ממעזריטש

הנושך עקבי סוס וגו' לישועתך קויתי וגו'. איתא בזוהר הקדוש כי האותיות נקראים סוס והנקודות נקראות רסן. והנה השכל, שהם הטעמים, הוא הרוכב על הסוס, כי האותיות הם בעצם כגולמים אם לא הנקודות שעל ידן מתנהגים האותיות. והמנהיגם הוא השכל, בשביל שהוא רוצה לגלות חכמתו וצורתו. והנה אותיות התורה או אותיות תפלה שע"י נזכה לעבודת הש"י, הם באים לשרשם ויש להם תענוג. אך שאר דבורים, שאינם מזה הענין, הם ג"כ אותיות כמו זה הענין, אבל הצרופים הם אחרים, והשכל שהוא רוכב עליהם הוא שכל שפל ושורים עליו קליפות, והאותיות עצמן מתקנאים באותיות של התורה. והם המים התחתונים בוכים וכו'.

וכששומעם איש נלבב וחכם אז מעלה ג"כ האותיות ההם מתוך השבירה, שמסתכל על צירוף הקדוש שבתוכם מאיזה מדה היא, וע"י המדה מדבק א"ע להש"י, ואז מעלה האותיות ההם ומכניס בהם אלוקות. ועי"ז, כשסיפרו לפניו איזה מעשה שיש בה איזה רעה ח"ו, כששומע זה, מעלה ניצוץ הקדוש כנזכר, ואז מכניס אלוהות בצירוף אותיות הנזכרים, אז יכול לתקן הדבר ההוא... וזהו יהי דן, דהיינו מה שהיה בחי' דלי"ת עתה נעשה נון פשוטה, שהיא עלמא דחירות. הנושך עקבי סוס, דהיינו אותיות התחתונים שהיו בעקבים. ויפול רוכבו אחור, דהיינו השכל הרע שהיה שורה עליהם. וכשהוא כן, לישועתך קויתי ה'.